

خلاصه عملکرد شهرکهای صنعتی استان هرمزگان و ارائه راهکارهای اجرایی برای بهبود وضع آن^x

بهرام بهرامی، مهران افراسیابی، معصومه کردی، نوشین معلمی^{xx}

۱. مقدمه

در حال حاضر یکی از روشهای تشویق و ترغیب بخش خصوصی برای صنعتی شدن از طریق مجتمع‌های صنعتی مانند شهرکهای صنعتی مورد توجه ویژه قرار گرفته است. کشورهایی که به صنعتی شدن گرایش دارند باید از نظر آمایش سرزمین و تقسیم کار در مناطق مختلف کشور، مکانهایی را برای احداث واحدهای صنعتی به صورت شهرکها یا مجتمع‌های صنعتی انتخاب و سازماندهی کنند. لزوم این سازماندهی به علت رشد جمعیت، مسئله اشتغال، محدودیت زمین، حفاظت محیط‌زیست و بالاخره تعیین کاربری زمینهای انتخابی است تا رشد متعادل صنعت در مناطق مختلف فراهم شود.

ایجاد شهرکهای صنعتی در کشورهای پیشرفته به ویژه انگلیس و آمریکا در دهه ۱۹۳۰ به صورت اصولی و به منظور اشتغال‌زایی در مناطقی که از رکود اقتصادی پس از جنگ جهانی دوم رنج می‌بردند شروع شد. در اروپا نیز کشورهای هلند، آلمان غربی، ایتالیا، فرانسه و بلژیک، در آسیا سیلان، نپال، پاکستان، امارات متحده عربی، کویت و عربستان، در آفریقا کنیا، تانزانیا و اوگاندا و در آمریکای لاتین آرژانتین و برزیل از اولین کشورهایی هستند که برای توسعه شهرکهای صنعتی اقدام کرده‌اند.

---

^x این مقاله برگرفته از یک طرح پژوهشی با همین عنوان است که نویسنده و محققان همکار، به سفارش وزارت امور اقتصادی به آن استان، انجام دادند.

^{xx} به ترتیب رئیس سازمان امور اقتصادی و دارایی استان هرمزگان، معاون امور اقتصادی و کارشناسان مطالعات اقتصادی آن استان.

نخستین کوشش‌ها در ایران برای ایجاد منطقه صنعتی در سال ۱۳۳۳ در شهر کرج با شکست مواجه شد و این شکست بیشتر به علت نبود دانش و تجربه در سازمان‌دهی و اداره شهرهای صنعتی بوده است. سالها پیش وزارت صنایع و معادن زمینی را در نزدیکی کرج برای تأسیس ذوب آهن در نظر گرفته و قرار شده بود که آب و برق واحدهای صنعتی آنجا تأمین شود. کارخانه کبریت سازی تنها واحد صنعتی بود که در این ناحیه تأسیس شد. زمین کارخانه برای ۲۵ سال به متقاضی کرایه داده شد به طوری که میزان کرایه در پنج سال اول یک ریال برای هر متر مربع و به تدریج در پنج ساله پنجم به سه ریال در متر مربع افزایش پیدا می کرد. کارخانه کبریت سازی با مشکلات بسیاری مواجه شد و تا دو سال پس از تکمیل ماشین آلات به علت تأخیر در تأمین آب و برق نتوانست شروع به کار کند.^۱

این تجربه ناموفق موجب شد که شرکتهای صنعتی از آمدن به شهر صنعتی خودداری کنند. از طرف دیگر در آن سالها قیمت زمین در تهران و اطراف آن به علت بورس بازاری افزایش یافت و صاحبان صنایع ترجیح می دادند که زمین بخرند و پس از چند سال قسمتی از آن را با سود قابل ملاحظه‌ای بفروشند تا اینکه در زمینهای که به وسیله دولت اجاره داده می شد کارخانه خود را تأسیس کنند. در برنامه سوم عمرانی طرح ایجاد سه ناحیه صنعتی در نظر گرفته شد و قرار شد طرحهای مربوط به نواحی صنعتی دیگر پس از ارزشیابی و بررسی میزان موفقیت این سه منطقه به مرحله اجرا گذاشته شود.

در مرداد ۱۳۴۱ سازمان ملل پیرو درخواست دولت ایران یکی از کارشناسان فنی خود را برای مطالعات مقدماتی به منظور ایجاد یک ناحیه صنعتی نمونه به ایران اعزام کرد که به انتخاب ناحیه صنعتی در بندر انزلی و اهواز منتهی شد. لایحه تأسیس شرکت شهرکهای صنعتی ایران پس از دو دهه تأخیر وزارت صنایع و معادن تهیه و پس از تصویب هیئت محترم وزیران و مجلس شورای اسلامی و تأیید شورای نگهبان در تاریخ ۱۳۶۲/۱۲/۱۸ برای اجرا به وزارت صنایع ابلاغ شد. شهرکهای صنعتی در مناطق مختلف کشور و اساسنامه شرکتهای فرعی نیز در جلسه ۱۳۶۳/۱۰/۱۸ مجمع عمومی شرکت مطرح و به تصویب رسید. پس از طی مراحل اولیه، اساسنامه شرکت شهرکهای صنعتی ایران در جلسه مورخ ۱۳۶۳/۳/۲۳ به تصویب هیئت محترم وزیران رسید. با توجه به پیش بینی گسترش شهرکهای صنعتی در استانها مقرر شد که این شرکت با مدیریت صحیح نسبت

۱. وزارت صنایع و معادن، "تاریخچه وضعیت شهرکهای صنعتی ایران، سازمان و برنامه‌های آتی شرکت شهرکهای صنعتی ایران"، ۱۳۶۴.

خلاصه عملکرد شهرکهای صنعتی استان هرمزگان ... ۴۷

به تخصیص فضای مناسب برای استقرار صنایع و ایجاد تسهیلات ممکن از طریق خط‌مشی‌ها، سیاستها و برنامه‌ریزیهای صحیح و با هدف کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری و ارتقای صنعت و مسائل زیست‌محیطی، با احداث شهرکهای صنعتی مناسب در دورترین نقاط هر استان بستر مناسبی را ایجاد و بر حسب شرایط هر شهرک صنعتی، خدمات مورد نیاز را برای سرمایه‌گذاران و مشتاقان سرمایه‌گذاری صنعتی فراهم کند.

تا پایان ۱۳۸۲ با برنامه‌ریزیهای شرکت شهرکهای صنعتی، ۷۵۰۰ واحد صنعتی در ۳۰۰ شهرک صنعتی سراسر کشور به بهره‌برداری رسید.^۱

۲. تعریف شهرکهای صنعتی

شرکت شهرکهای صنعتی ایران وابسته به وزارت صنایع و معادن در سراسر کشور و در قطبهای صنعتی به صورت شهرکهای از پیش ساخته شده، طراحی و آماده استفاده سرمایه‌گذاران می‌کند.^۲ با گسترش نقش شهرکهای صنعتی تعاریف شهرکهای صنعتی نیز گسترده‌تر می‌شود در زیر به دو نمونه از تعاریف شهرکهای صنعتی اشاره می‌شود.

الف) شهرک صنعتی مکانی است با محدوده و مساحت معین که مجموعه‌ای از واحدهای صنعتی، علمی و تحقیقاتی همراه با نیازهای خدماتی، بازرگانی، اداری و مسکونی را در خود جای داده و تمام یا بخشی از امکانات زیربنایی و خدمات را با توجه به نوع و مساحت شهرک و ترکیب فعالیتهای آن در اختیار واحدهای یادشده قرار می‌دهد. شهرک صنعتی یک مفهوم کلی برای انواع مجموعه‌های صنعتی نظیر ناحیه صنعتی، قطب صنعتی، پارک علمی - تحقیقاتی و نظایر آن است.^۳

ب) در لایحه واگذاری مالکیت و اداره امور شهرکهای صنعتی که به تازگی به مجلس شورای اسلامی ارائه شد چنین آمده است؛ شهرک صنعتی مکانی است با محدوده و مساحت معین که مجموعه‌ای سامان‌دهی شده از واحدهای صنعتی، پژوهشی، فن‌آوری، خدمات پشتیبانی نظیر طراحی، مهندسی، آموزشی، اطلاع‌رسانی، مشاوره‌ای و بازرگانی در آن مستقر شده یا برای استقرار واحدهای یادشده اختصاص یافته و در آن بخشی از امکانات زیربنایی و خدمات ضروری با توجه به نوع و وسعت شهرک و ترکیب فعالیتهای آن به واحدهای مزبور واگذار می‌شود.

۱. علیرضا اسماعیلیان، (۱۳۸۳).

۲. گزارش شرکت شهرکهای صنعتی استان هرمزگان، ۱۳۸۲.

۳. شرکت شهرکهای صنعتی هرمزگان، "آیین‌نامه اجرای قانون تأسیس شرکت شهرکهای صنعتی ایران".

در بعضی از شهرکها، کارخانه‌ها و کارگاه‌های صنعتی به صورت ساخته شده آماده واگذاری هستند. نکته مهم در این شهرکها، دسترسی و آماده بودن خدمات زیربنایی نظیر آب، برق، گاز، تلفن و دسترسی به شبکه‌های مهم حمل و نقل کشور است.

شهرکهای صنعتی به گونه‌ای طراحی می‌شوند که توانایی سرمایه‌گذاری در اغلب رشته‌های صنعتی را داشته باشند. در شهرکهای صنعتی ضمن ایجاد فضای سبز کافی، همجواری واحدهای صنعتی رعایت می‌شود و علاوه بر ایجاد امکانات زیربنایی نظیر شبکه‌های تأمین آب، برق، مخابرات، گاز و جمع‌آوری فاضلاب، امکان دسترسی به شبکه‌های راه آهن، فرودگاه و بنادر نیز در نظر گرفته می‌شود. همچنین طراحی و احداث تصفیه‌خانه فاضلاب، ساختمانهای اداری، گمرک، آتش‌نشانی، مسجد، سالن اجتماعات، نمایشگاه، درمانگاه، دفاتر پست، بیمه، بانک و سایر امکانات رفاهی متناسب با پیشرفت فیزیکی شهرک انجام می‌شود.

پدیده ایجاد شهرکهای صنعتی یکی از ابزارهای مؤثری است که اگر به‌خوبی مورد استفاده قرار گیرد در توسعه اقتصادی - صنعتی، حفظ محیط زیست و کمک به توسعه مناطق محروم، نتایج مطلوبی به بار خواهد آورد. به‌طور کلی اهداف ایجاد، توسعه و تکمیل شهرکهای صنعتی عبارت‌اند از:^۱

- تشویق توسعه صنعت با توجه به سیاستهای توزیع جمعیت،
- تشویق به توسعه صنایع کوچک و متوسط با احداث تأسیسات زیربنایی، به‌ویژه در مناطق پرجمعیت به منظور تأمین فرصتهای اشتغال،
- استفاده از منابع طبیعی و تولیدی محلی،
- ایجاد رابطه بسیار نزدیک با برنامه‌ریزیهای جامعه شهری و منطقه‌ای،
- استفاده از مزایای جغرافیایی، طبیعی (رودخانه، دریاچه، و خطوط ارتباطی)،
- جلوگیری از تمرکز ناموزون صنایع،
- جلوگیری از تراکم صنعتی در محدوده شهرها،
- ارتباطات، خدمات بهداشتی، خدمات رفاهی، ایجاد کارگاه‌های تعمیراتی، انبارهای عمومی، خدمات فنی و اقتصادی، خطوط مراسلاتی، آزمایشگاه، بازاریابی و ایجاد فضای سبز،
- کنترل کیفیت و استاندارد محصول،

۱. شرکت شهرکهای صنعتی ایران، "مجموعه‌ای از ضوابط و شرایط ایجاد شهرکهای صنعتی"، ۱۳۷۶.

- آموزش کارکنان و کارگران،
- خرید کلی مواد اولیه و قطعات،
- ایجاد شرایط ایمنی در کار،
- مدرنیزه کردن کارگاههای صنعتی،
- افزایش بازدهی کار تولیدی از طریق هزینه‌های بهبود کیفیت کالاهای تولیدی، سیستم سازمانی و نظایر آن،
- ایجاد تعادلات منطقه‌ای (استانی)،
- توسعه بخشهایی از صنایع ضروری مورد نیاز،
- ایجاد شهرکهای صنعتی تخصصی.

۳. ضرورت و اهمیت مطالعه شهرکهای صنعتی

در مورد اهمیت بخش صنعت در سند برنامه سوم توسعه استان چنین آمده است، "توسعه بخش صنعت در استان با تأکید بر مزیت نسبی آشکار آن به‌عنوان یکی از محورهای توسعه توصیه می‌شود. توسعه این بخش در شرایطی که امکانات توسعه کشاورزی محدود و رشد بخش خدمات به حد اشباع رسیده است، به‌عنوان محرک و مولد توسعه استان اجتناب‌ناپذیر خواهد بود". با توجه به اینکه هدف از ایجاد شهرکهای صنعتی به‌عنوان زیرمجموعه‌ای از بخش صنعت، رفع مشکلات استقرار واحدهای صنعتی و کمک به توسعه صنعتی استان است، بدیهی است که مطالعه مشکلات شهرکهای صنعتی و واحدهای تولیدی و ارائه راهکارهای افزایش عملکرد آنها تأثیر قابل توجهی بر افزایش سرمایه‌گذاری، تولید و اشتغال استان خواهد داشت.

در اینجا به تبیین و توضیح مشکلات و تنگناهای شهرکهای صنعتی و واحدهای تولیدی مستقر در آنها برای دوره زمانی ۱۳۶۳ تا ۱۳۸۳ و همچنین بررسی روشهای بهبود عملکرد آنها در راستای کمک به برنامه‌ریزی مسئولان ذی‌ربط پرداخته می‌شود.

در ابتدا فرض بر این است که در سرمایه‌گذاری، تولید، اشتغال، حفظ محیط‌زیست، ایجاد امکانات زیربنایی مورد نیاز نظیر آب و برق، گاز، تلفن، شبکه حمل‌ونقل، امکانات درمانی و نظایر آن با عملکرد شهرکهای صنعتی فاصله قابل ملاحظه‌ای وجود دارد.

برای اینکه بتوان برای این فرض پاسخ مناسبی پیدا کرد، ابتدا این موضوع بر اساس آمارها و اطلاعات دریافت شده از سازمان صنایع و معادن و شرکت شهرکهای صنعتی استان، مورد بررسی

قرار می‌گیرد سپس به منظور مطالعه جامع و کامل، از طریق عملیات میدانی، آمار و اطلاعات مربوط به وضع واحدهای بهره‌برداری رسیده جمع‌آوری و بررسی می‌شود. برای این منظور با طرح پرسشنامه‌ای به طور تصادفی به تعداد ۳۰ بنگاه تولیدی به بهره‌برداری رسیده فعال در شهرکهای صنعتی بندرعباس ۱ و ۲ و همچنین شهرک صنعتی رودان و بندرلنگه مراجعه و از نزدیک وضع بنگاه‌های نمونه مشاهده و بررسی می‌شود. همچنین تنگناها و مشکلات تولید و توسعه بخش صنعت در شهرکهای صنعتی استان موضوع مهمی است که بررسی خواهد شد. در پایان پیشنهادهایی در مورد رفع تنگناها و راهبردهای توسعه شهرکهای صنعتی استان ارائه شده است.

۴. اوضاع کلی شهرکهای صنعتی استان هرمزگان

استان هرمزگان دارای ۱۰ شهرستان به نامهای بندرعباس، میناب، بندرلنگه، بستک، رودان، جاسک، قشم، حاجی‌آباد، گاوبندی و ابوموسی است. داشتن مرز آبی نزدیک به ۱۰۰۰ کیلومتر در خلیج فارس و دریای عمان و تنگه استراتژیک هرمز شرایط خاصی را برای استان به وجود آورده است. این استان به دلیل موقعیت خاص استراتژیک و داشتن امکاناتی نظیر ۱۱ بندر تجاری از جمله مجتمع بندری شهید رجایی و شهید باهنر، راه‌آهن سراسری، جاده ترانزیتی، پنج فرودگاه (سه فرودگاه بین‌المللی)، پالایشگاه نفت و گاز، نیروگاه برق، کارخانه‌های سیمان، روی، آلومینیوم، کشتی‌سازی، مجتمع فولاد، سه منطقه ویژه اقتصادی و مناطق آزاد تجاری کیش و قشم، تولیدی محصولات کشاورزی به‌ویژه محصولات صیفی و باغی و محصولات گرمسیری مانند خرما، غنی بودن شیلات منطقه (۳۰ درصد کل صید کشور و ۵۶ هکتار مزرعه پرورش میگو) و وجود معادن (آهن، گنبدهای نمکی، مرمیت، سنگ گچ، خاک سرخ و سنگ لاشه) از شرایط مناسبی برای فعالیت تولیدی برخوردار است. واضح است وجود زیربنای یادشده در صورت برنامه‌ریزی اصولی و به‌کارگیری بهینه از امکانات، شرایط مناسبی را برای رونق شهرکهای صنعتی فراهم می‌کند. در استان هرمزگان تا پیش از ۱۳۶۳، واحدی با عنوان شهرک صنعتی، منطبق با تعاریف و ویژگیهایی که ارائه شد وجود نداشت. از ۱۳۶۳ مسئولیت ایجاد شهرکهای صنعتی به شرکت شهرکهای صنعتی سپرده شده است.

شهرکهای صنعتی استان هرمزگان دربرگیرنده ۱۳ شهرک (بندرعباس ۱، بندرعباس ۲، میناب، رودان، بستک، گاوبندی، بندرلنگه، صنایع دریایی بندرعباس، بندر خمیر، تیاب، صنایع دریایی ۲، زرین دشت و گمبرون). از نظر تعداد شهرک، شهرستان بندرلنگه با چهار شهرک (شهرک صنعتی

خلاصه عملکرد شهرکهای صنعتی استان هرمزگان ... ۵۱

بندرلنگه، بستک، خمیر و گاویندی) در رتبه اول و پس از آن شهرستانهای بندرعباس با سه شهرک (بندرعباس ۱، بندرعباس ۲ و صنایع دریایی بندرعباس)، میناب با دو شهرک (میناب و تیاب) و رودان با یک شهرک (شهرک صنعتی رودان) در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

جدول شماره (۱) نام شهرکهای صنعتی استان، سال مکان‌یابی و مترای اراضی و واحدهای تولیدی پیش‌بینی شده، فعال، در حال ساخت و رها شده را نشان می‌دهد. از ۲۰۷۲/۸ هکتار اراضی شهرکهای صنعتی استان حدود ۴۶/۳ درصد آن (۹۶۰ هکتار) اراضی صنعتی و بقیه اراضی غیرصنعتی (به منظور ایجاد فضای سبز، راه و مانند آن) هستند. شرکت شهرکهای صنعتی استان در سال ۱۳۸۲ رقمی معادل ۲۱۷۶۱ میلیون ریال برای خرید اراضی از اداره کل منابع طبیعی و ساخت و تجهیز شهرکها هزینه کرده است. از این میزان ۲۸۱۲ میلیون ریال (۱۲/۹ درصد) سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و شورای برنامه‌ریزی استان از منبع بودجه استانی تأمین کرده و بقیه نیز از منابع داخلی شرکت تأمین شده است.

جدول شماره ۱. تقسیم‌بندی انواع شهرکهای صنعتی استان بر اساس سال تأسیس، مساحت کل و تعداد واحدهای فعال

شهرکهای فعال									
ردیف	نام شهرک	سال تأسیس	مساحت کل	تعداد واحدهای پیش‌بینی شده	تعداد قطعات واگذار شده	تعداد واحدهای به بهره‌برداری رسیده	تعداد واحدهای در حال ساخت	تعداد واحدهای رها شده	
۱	بندرعباس ۱	۱۳۶۳	۱۰۰ هکتار	۱۵۷	۱۵۰	۴۷	۶۹	-	
۲	بندرعباس ۲	۱۳۶۹	۱۰۰ هکتار	۱۰۷	۵۱	۱	۴۵	۵	
۳	میناب	۱۳۶۹	۱۰۰ هکتار	۱۵۵	۴	-	-	۴	
۴	رودان	۱۳۶۹	۱۰۰ هکتار	۱۴۷	۱۶	۳	۷	۵	
۵	گاویندی	۱۳۸۰	۲۰ هکتار	۲۸	۲۷	-	۲۰	۷	
۶	بندرلنگه	۱۳۸۰	۱۵/۸ هکتار	۶۰	۳۹	۴	۲۹	۶	
۷	بستک	۱۳۸۰	۱۲/۵ هکتار	۲۵	۲۴	۱	۲۳	-	
۸	خمیر	۱۳۸۰	۷۱/۵ هکتار	۳۵	۳۵	-	۳۵	-	
در حال احداث									
۹	تیاب	۱۳۸۲	۵۰ هکتار	۱۲۷	۱۲۷	-	-	-	
۱۰	صنایع دریایی	۱۳۸۲	۲۲/۵ هکتار	۵۳	۵۳	-	-	-	
شهرکهای جدید (در حال طراحی)									
۱۱	گامبرون	۱۳۸۳	۶۰۰ هکتار						
۱۲	خلیج فارس	۱۳۸۳	۷۸۵/۵ هکتار						
۱۳	زرین دشت	۱۳۸۳	۹۵ هکتار						

مأخذ: شرکت شهرکهای صنعتی استان هرمزگان، ۱۳۸۳.

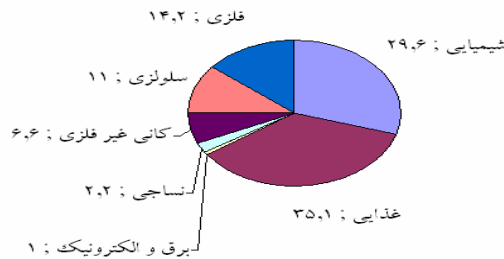
۵. بررسی وضع واحدهای صنعتی مستقر در شهرکهای صنعتی استان هرمزگان

پیش از بررسی عملکرد شهرکهای صنعتی استان، لازم است ترکیب صنایع ایجاد شده و وضع واحدهای تولیدی مورد بررسی قرار گیرد. به این منظور اطلاعات واحدهای به بهره‌برداری رسیده و مشخصات کلی هر یک از واحدهای صنعتی در ۱۳۸۳ در نظر گرفته می‌شود.

۵-۱. مجموع مجوزها، واحدهای ایجادشده و ترکیب صنایع

براساس گزارش شرکت شهرکهای صنعتی استان تا پایان ۱۳۸۳ از کل ۵۲۶ قطعه اراضی واگذار شده صنعتی، ۹۱ واحد (۱۷/۳ درصد) به بهره‌برداری رسید، که از این تعداد ۳۲ واحد (۳۵/۱ درصد) غذایی، ۲۷ واحد (۲۹/۶ درصد) شیمیایی، ۱۳ واحد (۱۴/۲ درصد) فلزی، ۱۰ واحد (۱۱ درصد) سلولزی، شش واحد (۶/۷ درصد) کانی غیرفلزی، دو واحد (۲/۲ درصد) نساجی و یک واحد (یک درصد) نیز از نوع صنعت برق و الکترونیک است.

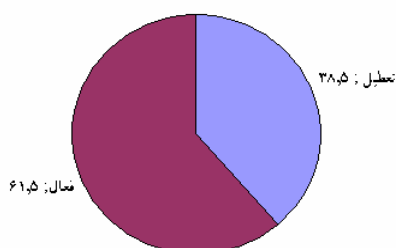
نمودار شماره ۱. سهم انواع صنایع به بهره‌برداری رسیده

از تعداد ۹۱ واحد به بهره‌برداری رسیده نیز ۳۵ واحد (معادل ۳۸/۵ درصد) آن به دلایل مختلف (مشکلات بازار، مالی و حقوقی، اختلاف شرکا و نظایر آن) تعطیل یا راکد شده و ۵۶ واحد نیز فعال است.

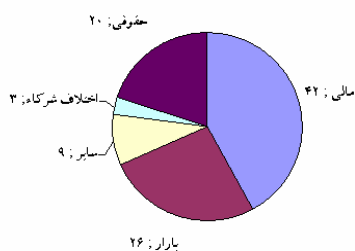

نمودار شماره ۲. وضع واحدهای بهره‌برداري رسیده

از کل واحدهای تعطیل شده، نه واحد (۲۶ درصد) به دلیل مشکلات بازار، ۱۵ واحد (۴۲ درصد) به دلیل مشکلات مالی، هفت واحد (۲۰ درصد) به دلیل مشکلات حقوقی، یک واحد (سه درصد) به دلیل مشکلات اختلاف شرکاء و سه واحد (نه درصد) به دلیل سایر مشکلات تعطیل شده‌اند.

نمودار شماره ۳. سهم عوامل مؤثر در راکد شدن واحدهای بهره‌برداري رسیده

۲-۵. بررسی عملکرد شهرکهای صنعتی استان

وضع واحدهای صنعتی استان از نظر تعداد، ترکیب صنایع و بهره‌برداري مورد بررسی قرار گرفت. اکنون به منظور آزمون فرضهای تحقیق در عملکرد شهرکهای صنعتی در مقایسه با اهداف تعیین شده در سند برنامه سوم توسعه استان تا جایی که آمار و اطلاعات اجازه دهد وارد تجزیه و تحلیل می‌شویم. این مقاله شاخص و معیار مطلوب، اهداف تعیین شده در سند برنامه سوم توسعه استان

انتخاب شده است. اهداف کمی و کیفی در ارتباط با شهرکهای صنعتی در سند برنامه سوم توسعه استان ارائه شده است.

۱-۲-۵. اهداف کمی

با برنامه‌ریزی و تلاشهای مدیریت شرکت شهرکهای صنعتی استان، شهرکهای صنعتی از نظر کمی در مقایسه با اهداف پیش‌بینی شده برنامه سوم توسعه استان پیشرفت قابل ملاحظه‌ای داشته‌اند. براساس جدول شماره (۲) برای تملک اراضی (ایجاد شهرکها و نواحی صنعتی شهری) ۵۰۰ هکتار پیش‌بینی شده است. این در حالی است که بر اساس جدول شماره (۱) تاکنون ۲۰۷۲/۸ هکتار اراضی به تملک درآمده است. با توجه به جدول شماره (۲) برای فاز عملیاتی (تکمیل شهرکها و نواحی صنعتی شهری) ۳۵۰ هکتار تا پایان برنامه سوم پیش‌بینی شده است در حالی که اجرای آن تاکنون ۳۷۲/۲ هکتار بوده است.

جدول شماره ۲. عنوان شاخصهای هدف کمی در بخش صنایع برنامه‌های استانی

نرخ رشد	سالهای برنامه سوم					سال پایه	واحد	عناوین
	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹			
۵	۵۰۰	۵۰۰	۴۶۰	۴۱۰	۴۰۰	۴۰۰	هکتار	ایجاد شهرکها و نواحی صنعتی شهری
۱۶/۸۴	۳۵۰	۳۲۰	۲۷۰	۲۰۰	۱۹۰	۱۹۰	هکتار	تکمیل شهرکها و نواحی صنعتی شهری

مأخذ: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان.

در ضمن با توجه به جدول شماره (۱) تعداد شهرکهای صنعتی مصوب استان در ابتدای برنامه سوم توسعه، چهار شهرک بوده در حالی که اکنون به ۱۳ شهرک صنعتی افزایش یافته است. مشاهده می‌شود که رشد کمی (تملک اراضی، تکمیل شهرکها و نواحی صنعتی و تعداد شهرکهای صنعتی) قابل ملاحظه بوده است. در حال حاضر مکان‌یابی نامناسب در تأسیس شهرک صنعتی میناب موجب رکود این شهرک شده و شهرک صنعتی خلیج فارس که به دلیل نزدیکی به مناطق ویژه اقتصادی و نزدیکی به آبهای آزاد و بنادر بزرگ استان مورد توجه متقاضیان سرمایه‌گذاری نظیر سرمایه‌گذاران خارجی است، لازم است به سرعت تجهیز شود. ضمن اینکه در واگذاری اراضی این شهرک توجه اقتصادی و فنی و مالی طرحها بیش از سایر شهرکهای صنعتی

خلاصه عملکرد شهرکهای صنعتی استان هرمزگان ... ۵۵

ضروری است و باید طرحهایی مورد پذیرش قرار گیرند که از امکانات بندری و دریایی بیشترین استفاده می کنند.

۲-۲-۵. اهداف کیفی

در سند برنامه سوم توسعه استان این گونه بیان شده، "توسعه بخش صنعت در شرایطی که امکانات توسعه بخش کشاورزی محدود و رشد بخش خدمات نیز به حد اشباع رسیده است، به عنوان محرک و مولد توسعه استان، اجتناب ناپذیر و مهم ترین محور توسعه استان است". در سند برنامه سوم اولویتهای مرتبط با شهرکهای صنعتی به عنوان زیرمجموعه ای از بخش صنعت به این شرح بیان شده است:

- اولویتهای عمومی نظیر تکمیل طرحهای نیمه تمام، ملاحظات زیست محیطی در امر توسعه پایدار و مشارکتهای مردمی و سرمایه گذاری بخش خصوصی در راستای کاهش نقش تصدی گری دولت،
  - اولویت تکمیل و تأمین امکانات زیربنایی مانند آب، برق، راه، مخابرات، و فاضلاب شهرکهای موجود صنعتی نسبت به ایجاد شهرکهای جدید،
  - اولویت تأمین سرمایه در گردش واحدهای فعال و نیمه فعال صنعتی در مقایسه با سیاست گسترش واحدهای صنعتی در راستای ارتقای بهره وری، افزایش سطح تولید و بالا بردن سطح توجهات اقتصادی و مالی واحدهای موجود،
- در ادامه عملکرد شهرکهای صنعتی با توجه به اهداف کیفی پیش بینی شده مورد بررسی قرار می گیرد.

الف - بررسی میزان تسهیلات زیربنایی

ضرورت تأمین هر یک از امکانات زیربنایی به تدریج و با توجه به پیشرفت فیزیکی شهرکها مطرح می شود. به عنوان مثال ایجاد سیستم فاضلاب، مرکز بهداشتی، فضای سبز و مسجد در صورتی که تعداد واحدهای تولیدی به حد مناسبی افزایش یابد توجیه خواهد داشت. همچنین امکانات ایجاد شده نیز باید پاسخگوی واحدهای به بهره برداری رسیده باشد.

اطلاعات مربوط به امکانات زیربنایی شهرکهای صنعتی استان را که شرکت شهرکهای صنعتی و سازمان صنایع و معادن منتشر کرده اند، در ادامه ارائه خواهد شد. همچنین مشاهدات میدانی در

مورد امکانات زیربنایی (تأمین آب، برق، مخابرات، فاضلاب، فضای سبز، راه و نظیر آن) به تفکیک شهرکهای صنعتی در مقایسه با اطلاعات شهرکهای صنعتی ارائه می‌شود.

آب، برق و مخابرات شهرک صنعتی بندرعباس یک تأمین شده است ولی امکانات، پاسخگوی تأمین آب بعضی از واحدها نیست. همچنین در داخل شهرک کیفیت جاده‌های ارتباطی نامناسب است. عملیات ایجاد سیستم فاضلاب آن نیز در حال انجام است. امکانات شهرک صنعتی بندرعباس ۲ از نظر طراحی و ساخت خیابانها، شبکه‌های آب، برق و روشنایی، امکانات تلفن و مجتمع کارگاهی تأمین شده است.

در شهرک صنعتی رودان طراحی و ساخت خیابانها، جدول‌گذاری، شبکه‌های توزیع آب و برق، فضای سبز و شبکه روشنایی انجام شده است. در شهرک صنعتی بستک تاکنون نقشه‌برداری موضعی^۱ و طراحی کل شهرک و همچنین ساخت خیابانها و آسفالت جاده اصلی انجام شده و پروژه‌های ایجاد امکانات زیربنایی در کل شهرک در سال جاری اجرا خواهد شد. در شهرک صنعتی صنایع دریایی بندرعباس عملیات آماده‌سازی، نقشه‌برداری موضعی و طراحی شهرک انجام شده و پروژه ایجاد امکانات زیربنایی در سال جاری شروع خواهد شد. در شهرک صنعتی بندر خمیر نیز پروژه‌های زیرسازی، آسفالت و شبکه توزیع آب و برق هم‌اکنون در حال اجراست. در شهرک صنعتی تیاب پروژه‌های طراحی و ساخت خیابانها و شبکه توزیع برق در دست اجراست و شبکه توزیع آب نیز در سال جاری اجرا خواهد شد.

در شهرک صنعتی میناب تاکنون پروژه‌های آب، برق و ساخت خیابانها انجام شده است. ولی به دلیل استقبال نکردن بخش خصوصی در بخش صنعت این شهرک را کد مانده است. همچنین شهرک صنعتی بندرلنگه از نظر آب و برق تأمین است ولی بدون مخابرات و خطوط تلفن در داخل شهرک کیفیت جاده‌های ارتباطی نامناسب است.

شهرکهای صنعتی صنایع دریایی ۲، شهرک صنعتی گمبرون و شهرک صنعتی زرین دشت در سال جاری به تصویب رسیده‌اند و هم‌اکنون نیز در مرحله نقشه‌برداری و طراحی پروژه‌های ایجاد امکانات زیربنایی قرار دارند.

یکی از عوامل تأمین نشدن (تأمین ناقص یا تأخیر در آن) امکانات زیربنایی در شهرکهای صنعتی استان، توجه بیش از اندازه به مسائل کمی در زمینه توسعه شهرکهای صنعتی است. انجام طرحها یا به پایان رساندن طرحهای نیمه تمام در شهرکهای موجود و ایجاد شهرکهای صنعتی با

خلاصه عملکرد شهرکهای صنعتی استان هرمزگان ... ۵۷

امکانات مطلوب علاوه بر اینکه زمینه مساعدی برای گسترش مشارکت مردمی فراهم می‌آورد موجب توجه مسئولان و افزایش کمکهای مالی و توسعه همکاری با ادارات مرتبط می‌شود.

ب - بررسی وضع هماهنگی شرکت شهرکهای صنعتی با سایر ارگانهای وابسته

ایجاد ارتباط با سایر مراکز مرتبط با فعالیتهای تولیدی، به منظور سرعت بخشیدن به روند فعالیتهای و رفع مشکلات تولیدکنندگان یکی از اهداف مهم شهرکهای صنعتی است. در این راستا مدیریت شهرکهای صنعتی استان چندان موفق نبوده است. با توجه به مشاهدات میدانی و بررسی نمونه‌های انتخابی به بعضی از مهم‌ترین ناهماهنگی‌ها اشاره می‌شود.

ناهماهنگی نظام بانکی و سخت‌گیری بیش از حد بانکها، ناهماهنگی بین سازمان صنایع و معادن و شرکت شهرکهای صنعتی، ناهماهنگی قیمت‌گذاری مواد اولیه و محصولات تولیدی، ناهماهنگی و برخورد جدی با ورود کالاهای جانشین با کیفیت پایین‌تر از استانهای دیگر، ناهماهنگی بین شرکت شهرکهای صنعتی و اداره کل استاندارد، ناهماهنگی بین سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و شرکت شهرکهای صنعتی.

این ناهماهنگی‌ها مشکلات فراوانی را برای واحدهای صنعتی به وجود آورده است به عنوان مثال برخی واحدهای تولیدی (۴۲ درصد) به دلیل مشکلات مالی تعطیل شده‌اند و بسیاری از واحدهای فعال نیز در رابطه با پرداخت اقساط تسهیلات بانکی فشار فراوانی را تحمل می‌کنند. ناهماهنگی در ارائه مجوزهای ساخت دستگاه‌های مختلف موجب تضعیف واحدهای صنعتی و تولید کمتر از ظرفیت تولیدی شده است. ورود بی‌رویه محصولات جانشین از سایر استانها موجب از دست رفتن بازار داخلی برای بعضی از واحدهای صنعتی شده است.

ج - بررسی وضع اشتغال در شهرکهای صنعتی استان

براساس آخرین گزارش شرکت شهرکهای صنعتی استان تا پایان ۱۳۸۳ مجموع فرصتهای شغلی ایجاد شده ۹۱ واحد تولیدی به بهره‌برداری رسیده استان ۱۸۳۳ نفر است. با توجه به اینکه فقط ۵۶ واحد از واحدهای به بهره‌برداری رسیده فعال هستند و سایر واحدها راکد یا تعطیل شده‌اند، ۶۸۶ فرصت شغلی از بین رفته است.

در مورد اشتغال‌زایی به دلیل عدم پیش‌بینی در برنامه سوم توسعه، امکان مقایسه وضع موجود با ارقام برآورد شده میسر نیست، ولی آمار عملکرد اشتغال نشان‌دهنده موفق نبودن شهرکهای صنعتی است، زیرا تعطیلی ده‌ها واحد تولیدی به بهره‌برداری رسیده (۳۵ مورد معادل ۳۸/۴ درصد واحدهای

به بهره‌برداری رسیده تا پایان ۱۳۸۳) که هزینه‌های فراوانی صرف آنها شده و همچنین رها شدن ده‌ها مورد اراضی و واحدهای در حال ساخت (۶۰ مورد تا پایان ۱۳۸۳)، به معنی به هدر رفتن سرمایه‌ها (نیروی کار، مدیریت، سرمایه، ارز و تأسیسات) است. علاوه بر ناهماهنگی‌های یادشده، ارائه مجوز ساخت بدون کارشناسی اقتصادی طرحهای تولیدی و پیگیری نکردن و رفع نکردن برخی از معضلات بنگاه‌های تولیدی از مهم‌ترین دلایل ناموفق بودن این طرحهاست.

۶. تنگناهای تولید و توسعه در بخش صنعت استان هرمزگان

به‌طور کلی عوامل مرتبط با تنگناهای بخش صنعت به دو دسته، عوامل محیطی و عوامل غیر محیطی تقسیم می‌شوند. مهم‌ترین عوامل محیطی عبارتند از:

الف - آب و هوا

استان هرمزگان تحت تأثیر آب و هوای بیابانی بوده و دارای تابستانهای طولانی و گرم و مرطوب و زمستانهای کوتاه و ملایم است. تأثیر آب و هوای استان بر عملکرد بخش صنعت نظیر نرخ بالای استهلاک ماشین‌آلات و تجهیزات و در نتیجه کاهش عمر مفید آنها، کاهش بهره‌وری نیروی کار، افزایش هزینه برق و آب، ایجاد محدودیت در تأمین مواد اولیه بعضی از صنایع (به‌عنوان مثال، تولید شیر در منطقه به دلیل شرایط آب و هوایی کم است، بنگاه‌های تولیدی محصولات لبنی مجبور به تأمین شیر از سایر نقاط کشور و با هزینه بالاتر هستند. نوع آب و هوای استان موجب افزایش هزینه تولید، کاهش بهره‌وری و در نهایت افزایش قیمت تمام شده محصولات می‌شود.

ب - بعد مسافت

فاصله طولانی با سایر استانها که با در نظر گرفتن نوع آب و هوا موجب افزایش هزینه حمل‌ونقل واردات مواد اولیه از سایر استانها و صادرات محصولات تولیدی استان به سایر نقاط کشور می‌شود. علاوه بر عوامل محیطی، عوامل غیر محیطی مطرح در سطح محلی و ملی، تنگناهای بسیاری در بخش صنعت استان ایجاد می‌کنند. بعضی از عوامل مهم غیر محیطی عبارت‌اند از: نرخ بالای بهره بانکی، ناهماهنگی بین دستگاه‌های مرتبط، ناآگاهی یا بی‌توجهی مسئولان ذی‌ربط به تحولات عرضه و تقاضای محصولات. با توجه به مطالب یادشده تنگناهای تولید و توسعه بخش صنعت استان را می‌توان به این شرح بیان کرد:

خلاصه عملکرد شهرکهای صنعتی استان هرمزگان ... ۵۹

- بالا بودن هزینه تولید و قیمت تمام شده کالا به دلیل بالا بودن هزینه برق، حمل و نقل، نیروی انسانی و استهلاک که به ترتیب ۵، ۳/۵، ۱/۲ برابر استانهای برخوردار است.^۱
  - نبود یک نظام توسعه منابع انسانی که این امر موجب کمبود نیروی متخصص و ماهر و همچنین کاهش بهره‌وری در واحدهای تولید می‌شود.
  - بسته بودن نظام مالی - اعتباری و نبودن سیستم‌های علمی (مانند بورس اوراق بهادار) برای کمک به رفع نیازهای مالی واحدها که این امر محدودیتهای مختلفی در دستیابی به تسهیلات اعتباری را فراهم کرده است.
  - نبود برنامه‌های اجرایی و سازمانهای مسئول در امور بازاریابی، بازاریابی و فرا منطقه‌ای. لازم به یادآوری است به تازگی با راه‌اندازی شرکت نمایشگاه‌های بین‌المللی استان، امکان معرفی پتانسیل‌های استان در داخل و خارج کشور فراهم شده است.
  - پایین بودن توانمندی و قابلیت مدیران و صاحبان واحدهای تولیدی و ناتوانی آنها برای حضور فعال در فعالیتهای اقتصادی، بازاریابی و جذب فن‌آوریهای جدید.
  - برخوردار نبودن واحدهای تولیدی از امکانات تحقیقاتی و دستاوردهای تحقیق و توسعه.
  - ناهماهنگی بین سازمان صنایع و معادن و شرکت شهرکهای صنعتی در مورد مجوز ساخت. این امر با توجه به حجم محدود تقاضای بازار مشکلات فراوانی را برای بنگاه‌های تولیدی به وجود آورده است. به عنوان مثال حجم محدود تقاضای بازار باعث افزایش ذخایر انبار بعضی از واحدهای تولیدی و در نتیجه خواب سرمایه می‌شود.
  - نبود یک نظام اطلاع‌رسانی داخلی و همچنین ضعف یا دسترسی نداشتن به فن‌آوری اطلاع‌رسانی.
  - توسعه نیافتن امکانات زیربنایی در بخش تأمین برق مصرفی که با نوسانات و قطع مکرر، خسارات فراوان به واحدهای تولید تحمیل می‌کند.
  - تخصیص نیافتن بودجه پیش‌بینی شده طی برنامه به شرکت شهرکهای صنعتی.
  - همکاری نکردن شرکت برق منطقه‌ای استان برخلاف سایر شرکتهای برق منطقه‌ای کشور در تحویل شبکه‌های روشنایی شهرکهای صنعتی استان.
- به منظور آشنایی بیشتر با مشکلات و تنگناهای تولید و سرمایه‌گذاری، وضع واحدهای بهره‌بردار رسیده و فعال مورد بررسی عمیق‌تر و موشکافانه‌تری قرار گرفت. با طرح پرسشنامه‌ای

۱. گزارش شرکت شهرکهای صنعتی استان هرمزگان، ۱۳۸۲.

به‌طور تصادفی به تعدادی بنگاه تولیدی و فعال (۳۰ بنگاه تولیدی) در شهرکهای صنعتی بندرعباس ۱ و ۲، شهرک صنعتی رودان و شهرک صنعتی بندرلنگه مراجعه و از نزدیک به مشاهده و بررسی وضع شهرکهای صنعتی بنگاه‌های موجود پرداخته شد. نکاتی که در پرسشنامه در نظر گرفته شد عبارتند از: مشخصات نمونه، نوع مشکلات اعم از مشکلات در مرحله سرمایه‌گذاری، تولید و بازاریابی، داشتن فعالیت تحقیقاتی، توانایی رقابت محصول آنها در بازارهای خارجی، کیفیت نیروی کار، ظرفیت اسمی و واقعی تولید.

در بیشتر مشاهدات مشکلات مربوط به نرخ بالای بهره تسهیلات بانکی، هزینه بالای برق و استهلاک شدید تجهیزات، مشکلات مشترک تمامی بنگاه‌های تولیدی عنوان شد. در ادامه به سایر مشکلات اشاره می‌شود.

امروزه علم اقتصاد به‌ویژه در مورد محصولات تولیدی به‌صورت بالقوه دارای مزیت نسبی هستند حمایت شیوه‌های مختلف و با هدف برخورداری بنگاه‌ها از قدرت رقابت کافی را توجیه می‌کند.

۷. پیشنهادها

برای رفع این تنگناها و همچنین کسب موفقیت در دستیابی به اهداف برنامه میان‌مدت توسعه استان پیشنهادهایی ارائه می‌شود.

- شفافیت اطلاعات یکی از ارکان مهم در مورد دستیابی به یک بازار کارآمد است. برای تحقق این امر باید نیازهای اطلاعاتی در مورد وضع عرضه و تقاضای بازار در حال و آینده، چگونگی دستیابی به فن‌آوری، مواد اولیه، طرحهای تولیدی، خدمات مشاوره‌ای و سایر اطلاعات مورد نیاز متقاضیان طرحهای تولیدی و تولیدکنندگان از طریق شبکه‌های اطلاع‌رسانی فراهم شود و در اختیار آنان قرار گیرد.

- هماهنگی کلیه دستگاه‌های ذی‌ربط در ارائه مجوز تأسیس واحدهای تولیدی و توجه به توجیه اقتصادی و فنی طرحها به‌ویژه توجیه بازاریابی آنها، در غیر این صورت با گذشت زمان شاهد راکد یا ناتوان شدن تعداد بسیار زیادی بنگاه‌های تولیدی خواهیم بود.

- با توجه به نقش مؤثر شهرکهای صنعتی در گسترش و توسعه بخش صنعت استان و لزوم تجهیز هر چه سریع‌تر این شهرکها شایسته است متناسب با نیازهای این شهرکها، سازمان مدیریت برنامه‌ریزی و شورای برنامه‌ریزی استان ضمن اعمال نظارت قوی‌تر، از نظر تأمین مالی هماهنگی

خلاصه عملکرد شهرکهای صنعتی استان هرمزگان ... ۶۱

بیشتری به عمل آورند و شرکت شهرکهای صنعتی استان نیز تجهیز و تکمیل شهرکهای موجود و رفع کاستی‌های آنها را در الویت قرار دهد. در همین رابطه لازم به یادآوری است که در مورد تخصیص اعتبار، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان طرح تکمیل شهرکهای صنعتی بندرعباس یک، رودان، بندرلنگه و بستک و احداث زیرساختهای کارخانه فرآوری خرما می‌ناب را مورد توجه قرار داده است و در سال ۱۳۸۲ معادل ۸۰۰۰ میلیون اعتبار از محل بودجه استانی تصویب کرد. البته لازم به توضیح است که پیش‌بینی اعتبارات تخصیصی شرکت شهرکهای صنعتی استان معادل ۲۰۴۸۹ میلیون ریال بوده است.

- با توجه به تعطیلی ده‌ها واحد صنعتی به بهره‌برداری رسیده در شهرکهای صنعتی استان باید هر چه سریع‌تر با همکاری شرکت شهرکهای صنعتی استان، سازمان صنایع و معادن و همچنین گروه کارشناسی اشتغال و سرمایه‌گذاری استان و صاحبان واحدهای یادشده دلایل این مشکل را بررسی و در راستای رفع این مشکلات اقدام شود.

- تجدید نظر در سیاستهای آموزشی و تربیت نیروی انسانی با استفاده از جدیدترین روشهای آموزشی و به‌کارگیری روشهای آموزشی علمی - کاربردی نظیر آموزش همراه با کار، تأسیس کارگاه‌های آموزشی، نظام آموزشهای تخصصی برای هر رشته یا زمینه صنعتی توسط بهترین و با سابقه‌ترین مربیان و مدیران صنعتی، برای نیروی انسانی مورد نیاز صنایع با تأکید به همکاری مشترک سازمان صنایع و معادن، کار و امور اجتماعی، سازمان فنی و حرفه‌ای، دانشگاه هرمزگان، دانشگاه آزاد اسلامی و واحدهای صنعتی.

- گسترش تحقیقات کاربردی با هدف شناسایی دقیق مسائل توسعه بخش و ارائه راهکارهایی که توان رقابتی صنایع را برای حضور در بازارهای داخلی و خارجی ارتقا دهد.

- ارائه حمایت‌های خاص در مورد بازاریابی و چگونگی حضور در بازارهای جدید.

- آموزش مدیران و تقویت بنیه مالی واحدها با اختصاص وامها و اعتبارات جدید در راستای توسعه مهارتهای فنی، جذب و خرید فن‌آوری، ارتقای سطح کیفی و صادراتی شدن فعالیتهای تولیدی و نوآوریهای گوناگون.

- انجام اصلاحات در نظامهای پولی، مالی و اعتباری، از جمله ارائه تسهیلات سهل‌الوصول برای ایجاد فضای رقابتی و حمایتی از تولیدات داخلی.

- در نظر داشتن دوران تنفس حداقل سه ساله پس از بهره‌برداری کامل واحدهای تولیدی و افزایش زمان پرداخت تسهیلات سرمایه در گردش از یک سال به حداقل سه سال.

- تخصیص بودجه از محل اعتبارات خشکسالی به این شرکت برای تأمین آب واحدهای صنعتی.
  - پرداخت تسهیلات تکلیفی بدون وثیقه‌های ملکی و با ترهین محل اجرای طرح و کاهش سهم آورده مجریان تا ۱۰ درصد کل سرمایه‌گذاری با تشخیص شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان.
  - افزایش سهمیه هر بخش از اعتبارات تکلیفی و وجوه اداره شده.
  - به‌کارگیری کلیه امکانات موجود در سازمانهای دولتی و غیردولتی و ارائه تسهیلات لازم برای افزایش توانمندیها و ارتقای سطح کیفی تولیدات و گسترش استانداردهای ISO در صنایع.
  - هزینه برق مصرفی واحدهای تولیدی براساس تعرفه کشاورزی محاسبه و تسهیلات لازم برای نوسازی در اختیار بنگاه‌ها قرار گیرد.
  - با عنایت به بخشنامه معاونت محترم توانیر کشور، شرکت برق منطقه‌ای نسبت به تحویل شبکه‌های روشنایی شهرکهای صنعتی استان اقدام کند.
  - کاهش سود بازرگانی، حقوق گمرکی واردات کالاهای سرمایه‌ای، واسطه‌ای و مواد اولیه مورد نیاز به‌ویژه صنایع با هدف صادرات.
  - حذف یا تعدیل عوارض مختلف شهرداری، آموزش و پرورش و نظایر آن از واحدهای صنعتی و معدنی.
- امروزه در مورد مشوقها و تخفیفهای مالیاتی واحدهای تولیدی نکاتی مورد توجه قرار می‌گیرد که شامل:
- الف - ارتقای کیفیت تولیدات و دستیابی به استانداردهای قابل قبول جهانی،
  - ب - تلاش در راستای نوسازی، ارتقای فن‌آوری و تکمیل تجهیزات فنی و آزمایشگاهی، راه‌اندازی واحد تحقیق و توسعه،
  - ج - اقدام به سرمایه‌گذاری در راستای بهبود روشهای تولید یا افزایش بهره‌وری،
  - د - توجه بیشتر به شرکتهایی که در مناطق دورافتاده و نیمه صنعتی فعالیت دارند،
  - ه - اقدام به سرمایه‌گذاری در ارتباط با آموزش و افزایش مهارت نیروهای انسانی.
- مجموعه این اقدامات نقش به‌سزایی در حرکت سرمایه‌ها به سوی فعالیتهای صنعتی و کم کردن جذابیت فعالیتهای خدماتی کاذب خواهد داشت. در جهان امروز بهترین الگوی توسعه‌بخش صنعت بر مبنای توسعه صنایع با هدف صادرات است. در همین ارتباط بررسیهای کارشناسی نشان می‌دهد که در بخش صنعت، گسترش صنایع شیلات، تبدیلی، بسته‌بندی و دریایی از مزیت نسبی

خلاصه عملکرد شهرکهای صنعتی استان هرمزگان ... ۶۳

فراوانی برخوردار است^۱. لازم به یادآوری است که توسعه صنایع جانبی و پایین دستی سیمان، کشتی سازی، پالایشگاه، آلومینیوم و فولاد نیز دارای توجیه اقتصادی و فنی مناسبی است. زیربناهای تکمیلی این مزیتها وجود بنادر و انواع ترابریها (جاده‌ای، آبی، ریلی و هوایی)، دسترسی به مواد اولیه داخلی و خارجی، انرژی فراوان و نسبتاً ارزان است. مکان‌یابی مناسب و تکمیل به موقع شهرکهای صنعتی به‌ویژه در مناطق مستعد که زمینه استفاده مؤثر از امکانات زیربنایی یادشده را فراهم می‌آورد موجب افزایش سهم شهرکهای صنعتی در توسعه اقتصادی و صنعتی استان خواهد شد.

شهرکهای صنعتی خلیج فارس و زرین دشت به دلیل برخورداری از مزایای یادشده در آینده‌ای نزدیک مورد توجه سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی قرار خواهد گرفت. به همین دلیل پیشنهاد می‌شود به سرعت نسبت به تکمیل این شهرکها اقدام و در راستای ارائه مجوز نیز توجه بیشتری نسبت به توجیه اقتصادی و فنی و مالی طرحهای پیشنهادی شود.

شهرکهای صنعتی با توجه به مزایایی که دارند نیز یکی دیگر از مبانی تحقق مزیت‌های نسبی برای توسعه صنایع یادشده است. مطابق طرح توسعه میان مدت استان مصوب ۱۳۸۱/۸/۴ شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان، در زمینه شهرکهای صنعتی سیاستهای برآمده از این مزیتها به این ترتیب است:

الف - توسعه شهرکهای صنعتی جدید و تکمیل شهرکهای نیمه تمام،

ب - ایجاد خوشه‌های صنعت در مجموعه شهرکهای صنعتی با اولویت خوشه‌های شیلات در تیاب، خوشه‌های صنعت مواد غذایی در رودان و صنایع دریایی در بندرعباس،

ج - ایجاد مجتمع‌های کارگاهی و واگذاری آن به صنعتگران با تسهیلات ویژه در شهرکهای صنعتی موجود و جدید.

در ادامه براساس قابلیت‌ها و پتانسیل‌های مناطق مختلف، پروژه‌های اولویت‌دار بخش صنعت به تفکیک شهرستان ارائه شده است^۲. بدیهی است این تقسیم‌بندی معیار و راهنمای مناسبی در زمینه صدور مجوزها و طرحهای توسعه شهرکهای صنعتی خواهد بود.

۱. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان هرمزگان، (۱۳۸۳) "برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی استان هرمزگان".

۲. سهراب کری‌می، (۱۳۸۳).

منابع

اسماعیلیان، علیرضا (۱۳۸۳)، "بررسی شهرکهای صنعتی در استان اصفهان"، *مجله اقتصادی*، شماره‌های ۲۹ و ۳۰.

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان هرمزگان، (۱۳۸۳) "برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی استان هرمزگان".

شرکت شهرکهای صنعتی ایران (۱۳۷۶)، "مجموعه‌ای از ضوابط و شرایط ایجاد شهرکهای صنعتی".

شرکت شهرکهای صنعتی هرمزگان، "آیین‌نامه اجرایی قانون تأسیس شرکت شهرکهای صنعتی ایران".

کریمی، سهراب (۱۳۸۳)، *طلایه‌داران اقتصاد هرمزگان*، مرجع اطلاع‌رسانی استان هرمزگان، نشر مؤسسه فرهنگی و هنری رسانه گستر هرمز، بندرعباس.

وزارت صنایع و معادن (۱۳۶۴)، "تاریخچه وضعیت شهرکهای صنعتی ایران، سازمان و برنامه‌های آتی شرکت شهرکهای صنعتی".